

Digitalizálási konferencia Hódmezővásárhelyen

2005. július 5–7.

Mindenekelőtt: könyvtárunkról

A rendezvény szervezője a hódmezővásárhelyi Németh László Városi Könyvtár (www.nlvk.hu) volt, amely közel száz évvel ezelőtt, 1907-ben nyitotta meg kapuit.

Az 1880-ban alapított intézmény fejlődésének nem igazán kedveztek a XX. századi háborús esztendőök, bár a városban és környékén megalakult olvasóköri könyvtáraival kiegészítve el tudta látni olvasnivalóval a lakosságot. A gyűjteményt kezelői – köztük Székely János és Bodrogi János – igyekeztek megőrizni és bővíteni. A könyvtár megerősödése az 1950-es évekre tehető, az országos könyvtári hálózat kiépítésének idejére. Emellett megyei könyvtári funkciót látott el 1952 és 1972 között, módszertani tanácsokkal segítve Csongrád megye településeinek könyvtárait. 1973-tól a szegedi Somogyi-könyvtár vette át ezt a szerepet, azóta újra városi könyvtárként működik.

Az intézmény 1976-ban vette fel Németh László nevét. Az író és Hódmezővásárhely szo-

rosabban vett kapcsolata – amint talán közismert – az 1945 és 1949 közötti időt jelenti, amikor Németh László tanárként, kísérletező pedagógusként a vásárhelyi gimnáziumokban dolgozott.

Névadónk emlékének ápolását, életművének megismertetését egyik kiemelt feladatunknak tartjuk. A könyvtár épülete 1993-óta ad helyet a Németh László emlékkiállításnak, mely a könyvtár teljes nyitvatartási idejében megtekinthető. A kiállítás tablói és tárlói, valamint a Sajkódi szoba berendezési tárgyai Németh László élettörténetét, életműve épülését mutatják be. Németh László honlapunk az író életrajzát, pályaképét, műveinek részleteit, azok hatástörténetét és értelmezését ismerteti.

Részlegeink

Helyismereti gyűjtemény

A megőrzés és a tudományos kutatás érdekében a gyűjtemény állományát külön kezeljük, s ez az anyag csak helyben használható.

Az 1950-es évek közepétől tudatos, majd 1964-től jogszabályban is elismert helyismereti gyűjtés megyei gyűjteményt hozott létre. A városi gyűjtemény tulajdonképpen kialakítása így 1973-ban kezdődhetett el, miután a megyei könyvtári szerepkört a Somogyi-könyvtár vette át. Gyűjtőkörünkbe területileg a város – történelmi, a

tanácsok megalakulása előtti – határa, valamint Mártély, Mindszent, Szék-kutas tartozik. Nemcsak a helyi születésűek számítanak vásárhelyi személynek, hanem azok is, akiket működésük bizonyos szakasza, életük valamely jelentős eseménye, időszaka kapcsol a városhoz. (Pl. József Attila, Kohán György, Németh László.)

Olvasószolgálat

Az olvasószolgálat munkatársai a kölcsönzőtérben és az olvasóteremben látják el a könyvtárhasználók tájékoztatásával kapcsolatos feladatokat. A kölcsönzőtérben megközelítőleg ötvezer kötet található szabadpolcon. Az olvasótermi állomány különgyűjtemény, mely nem kölcsönözhető, szabadpolcon körülbelül ötezer kötet található itt. Ezen kívül nagyjából kétszázhusz féle folyóirat áll rendelkezésre.

Az itt található, a tájékoztatáshoz nélkülözhetetlen kézikönyveken, lexikonokon kívül különféle adatbázisok és az interneten elérhető információforrások segítik a gyors tájékoztatást, tájékozódást.

Közhasznú információs szolgálat

A kölcsönzőtér egy elkülönített részében működik a közhasznú információs iroda, mely a mindennapi élet egyes-bajos dolgaiban segít eligazodni. Adattárakon, menetredeken túl a városi informatikai csoporttal együtt kialakított, az interneten is elérhető Dél-Alföldi Regionális Adatbázis segíti az információszolgáltatást. Az adatokkal való feltöltésében a megye városi könyvtárai is részt vettek.

A Dél-Alföldi Régió iparjogvédelmi információs szolgálat a vállalkozói réteget segíti, erősíti és a műszaki, szellemi alkotások külföldi jogvédelmével, iparjogvédelmi információs kutatások terén szerzett adatok értékelésével (védjegy, találmány, szabadalom stb.) foglalkozik.

Egyéb szolgáltatások: faxolás, szkennelés, színes nyomtatás.

Feldolgozó munka

A Huntéka integrált könyvtári rendszer katalógizálási moduljában történik az új dokumentumok állományba vétele, valamint a már meglévő gyűjtemény retrospektív feltárása. A feldolgozó csoportban folyó adatbeviteli munka teszi lehetővé, hogy az olvasószolgálat tájékoztasson az állományból, valamint az interneten keresztül is elérhető legyen a katalógusunk az Opac segítségével.

Gyermekkönyvtár

A 14 éven aluli korosztály számára a tájékoztatás hasonló eszközökkel és módon folyik, mint az olvasószolgálatban, de a gyermekkönyvtár egyben közösségi szintér is. Lehetőség van az internetezésen kívül társasjátékok használatára,

videofilmek közös megnézésére. Az óvodások hete és a gyermekkönyvhét keretén belül sokszínű foglalkozásokat tartunk (tananyaghoz, ünnepekhez, népszokásokhoz kapcsolódó foglalkozások és nyári szabadidős programok).

Zeneszoba

Elkülönített zenei részlegünk a zenei könyveinknek, folyóiratainknak, valamint CD-n, kazettán és hanglemezen található hangfelvételeknek ad helyet. A zenebarát könyvtárhasználók számára zenei klubot működtetünk, melynek keretén belül rendezvényeket is szervezünk.

Informatikai csoport

Egyrészt a könyvtár belső hálózatának és számítógépeinek karbantartása és felügyelete, másrészt a tartalomszolgáltatás a feladata. A tartalomszolgáltatáson belül a könyvtár honlapjának, adatbázisainak bővítését, aktualizálását látja el.

Digitalizáló műhely

Az informatikai csoporton belül a helyismereti gyűjtemény munkáit és értékes régi dokumentumait archiválja és szolgáltatja a Hódmezővásárhelyi Elektronikus Könyvtár felületén.

Artvideotéka

A város egyedüli – több mint ezer darabból álló – művészfilm-gyűjteménye, amely kiegészül ismeretterjesztő, természet- és rajzfilmekkel.

Kötészet

Alapfeladata a könyvtári állomány állagmegóvása érdekében könyvek újrakötése, esetleges restaurálása, a megőzésre szánt folyóiratpéldányok bekötése. Saját könyvtára ellátásán túl vállal más könyvtárak, intézmények és magánszemélyek részére is kötési munkákat (pl. szakdolgozatok kötése, emléklapok készítése).

Fénymásolás, spirálozás

A könyvtári gyűjtemény engedélyezett dokumentumaiból és a használók által hozott anyagból is vállal sokszorosítást, diplomamunkák és más dolgozatok spirálozását végzi.

Fiókhálózat

14 fiókkönyvtárból és 7 letéti könyvtárból áll. Közülük tíz helyen eMagyarország Pont működik.

Humán erőforrás:

Könyvtáros munkakörben dolgozók		
Felsőfokú szakirányú végzettséggel	18 fő	82 %
Felsőfokú nem szakirányú végzettséggel	2 fő	9 %
Egyéb szakirányú végzettséggel	2 fő	9 %
ÖSSZESEN	22 fő	100 %

Dokumentumok száma:

Könyv és bekötött időszak kiadvány	243 460
Audiovizuális dokumentum	5 113
Elektronikus dokumentum	479
Egyéb	26 686
ÖSSZESEN	275 738

Könyvtárhasználat:

	beiratkozott olvasók	látogatók	kölcsönzések	referenz-kérdések száma	olvasói számítógépek
Összesen	6447 (13%)	100 926	39 418	4543	34 (ebből 32 internet-hozzáféréssel)
Ebből 14 év alatti	2589	22 480	10734		

A konferencia

2005. július 5-étől 7-éig könyvtárunk digitalizációs konferenciát tartott, melynek helyszíne a városháza díszterme volt. A Nemzeti Kulturális

Alapprogram
K ö n y v t á r i
Szakmai Kollégiuma és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma pályázati támogatásával szervezhattük meg a rendezvényt, amelyre az ország minden megyéjéből és a fővárosból is érkeztek szak-

emberek, de a határainkon túli területekről is jöttek érdeklődők.

A konferenciát *Kószó Péter*, városunk alpolgármestere nyitotta meg, majd *Sillye Béla*, Hódmezővásárhely Informatikai Tanácsának elnöke ismertette városunk informatikai fejlesztéseit. Ezután *Soós Csilla* igazgató mutatta be könyvtárunkat.

Monok István, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) főigazgatója az írott kulturális örökség digitalizálásának országos programját és szempontjait ismertette. *Bacsá András*, a Digitize-IT Bt. vezetője előadásában összehasonlította a külső szakemberek és a belső szakemberek által végzett digitalizálásokat. Az első napot *Tóth Péter Benjamin*, az Artisjus jogásza zárta A digitalizálás jogi vonzatai a gyakorlatban című előadásával.

A második napot *Moldován István* nyitotta meg, aki egyben konferenciánk moderátora volt. Az OSZK MEK osztályvezetője az elektronikus könyvtárak hálózatáról beszélt, áttekintette a nemzetközi és a hazai viszonyokat, majd kitért közös feladatainkra: digitalizálás és megőrzés plusz szol-

Újvári Mária és Somogyi Tamás, az NDA munkatársai mutatták be az NDA-t és a csatlakozás kapcsán felmerülő problémákat.

Helyismereti dokumentumok Szegedtől Amerikáig címmel tartott látványos bemutatót Szókefalvi-Nagy Erzsébet, a Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár igazgatója. Előadásában megismerhettük új digitalizálási projektjeiket, melyek közül külön kiemelném a Vasváry-gyűjteményt. Végül Kokas Károly, a Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár informatikai főigazgató-helyettese lépett a hallgatóság

gáztatás, hozzáférés. Ismertette az elosztott elektronikus könyvtárakat, beszélt a munkamegosztás és a gyűjtőkör fontosságáról.

Ezt követően Czupi Gyula, a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár igazgatója bemutatóját láthattuk, hallhattuk digitalizálási gyakorlatokról. Bánkeszi Katalin, a Neumann-ház igazgatója a digitális könyvtár hasznáról és annak oktatásáról beszélt. Rövid szünet után Kármán László, az iKron Kft. fejlesztési igazgatója mutatta be egyik új szoftverüket, a JaDoX-ot. Előadásában a dokumentumkezelő rendszer főbb ismérveiről, használhatóságáról, rugalmasságáról beszélt. Jőmagam a Németh László Városi Könyvtár munkatársaként beszámoltam intézményünk digitalizálási munkáiról, bemutattam új részlegünket, a digitalizáló műhelyt, majd ismertettem az archiválás és a szolgáltatás egyes munkafolyamatait, eszközeit. Drótos László, az OSZK MEK főkönyvtárosa egy új fejlesztésükről, az EleMekről beszélt. A szoftverben a digitalizált dokumentumok katalogizálását, leírását tehetjük meg metaadatok segítségével. A rendszer az iKron Kft. fejlesztéséhez hasonlóan kompatibilis a Nemzeti Digitális Adattárral (NDA). Szalóki Gabriella, az OSZK MEK informatikus könyvtárosa a kulturális honlapok minőségéről, a Minerva projektről beszélt, bemutatta azt a tíz minőségi alapelvet, amittől jónak mondható egy honlap.

Ebéd után Koltay Klára, a Debreceni Egyetem Könyvtárának főigazgató-helyettese A digitalizált képek metadadatai MARC rekordban címmel tartott egy igazán színvonalas, érdekes előadást. Káldos János és Török Máté, a MEK munkatársai a metadatokról nyújtottak hasznos ismereteket A régi könyvek digitális publikációja html környezetben címmel. Rövid szünet után

elő, és az egyetemi könyvtár honlapján elérhető digitalizálási projektjeikről beszélt.

Az utolsó napon először Takáts Béla, a szolnoki Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese számolt be digitalizálási munkáikról és azok munkafolyamatairól. Pataki Tamás, a Canon képviselője termékeiből tartott bemutatót. Toldi Klára, a Békés Megyei Könyvtár feldolgozó csoportjának osztályvezetője digitalizálási tapasztalatait részletezte. Beke Csaba, a Terebint Kft. képviselője a cége által forgalma-

az érdeklődőknek szekcióülését, amelynek témája természetesen a készülő etikai kódex volt.

A teremben könyvtárostanárok, iskolai könyvtári szakértők, szaktanácsadók, egyetemi tanárok foglaltak helyet. Voltak köztük seniorok és juniorok, de a többséget a pályát 20–25 éve választók jelentették. Magam – bevallom – nem számítottam ennyi érdeklődőre, hiszen a

zott szkennerekről, lapolvasó kamerákról – közülük a legnagyobb teljesítményű száz megapixeles! – nyújtott információt. Majd Káldos János szemléltette, hogy a gyakorlatban milyen egyszerűen elláthatjuk képeinket metaadatokkal az Adobe Photoshopban.

A konferencia ideje alatt a díszterem előterében a Delfin Informatika Rt., a Canon, a Terebint Kft. és a Digitize IT Bt. informatikai eszközeit tekinthették meg az érdeklődők.

Úgy gondolom, mindenki számára hasznos, tapasztalatokkal teli három nap volt ez a konferencia. Az előadásokból világossá vált, mennyire fontos az együttműködés, a közös projektekben való részvétel, melyek segítenek az országban folyó digitalizálási munkák összehangolásában.

Ez a szakmai rendezvény folytatása kívánt lenni a tavaly Szolnokon megrendezett hasonló jellegű konferenciának. Reményeink szerint e két kezdeményezés hagyományt teremt, és jövőre egy másik helyszínen újra találkozhatunk, és kicserélhetjük időközben megszerzett tapasztalatainkat.

Szepesi Judit
(fotók: *Tóth Kornél*)

Egy születő új hivatás

Könyvtárostanárok az MKE 37. vándorgyűlésén

Nagy örömünkre szolgált, hogy a Magyar Könyvtárosok Egyesületének 37. vándorgyűlésén a Könyvtárostanárok Egyesülete is meghirdethette

könyvtárostanárok ebben az esztendőben különösen nehéz évet zártak: a kétszintű érettségi adta könyvtárosi feladatok mellett az érettségiztetés izgalmas, megtisztelő, kihívással teli teendőivel is szembesülnünk kellett.

A szekcióülés első órájában mint az MKE etikai munkabizottságának tagja foglaltam össze azokat a dokumentumokat, amelyek alapját képezhetik majd a könyvtárostanárok etikai normáját megfogalmazó szabályzatnak.

Szóltam a magyar könyvtárosság készülő etikai kódexének tartalmáról. Mondandómat igyekeztem úgy árnyalni, hogy a könyvtárostanárok számára kiemelt szerepet játszó kapcsolódási pontokat hangsúlyozzam a hallgatóság számára. Így az általános alapelvek mellett a gyűjtemény gondozása, a felhasználó és könyvtáros, a könyvtár-fenntartó és könyvtáros közötti, továbbá a könyvtárosi szakmával és a társadalmi szervezetekkel való kapcsolat lényeges elemeit emeltem ki.

Tettem ezt annak reményében, hogy a Könyvtárostanárok Egyesületének őszi szakmai napján a közgyűlés megszavazza csatlakozásunkat a magyar könyvtárosság etikai kódexéhez.

A könyvtárostanárok számára igen fontos ennek a dokumentumnak az elkészülte, hiszen csak ezzel együtt tudjuk majd alapul venni a pedagógus etikai kódex tartalmát ahhoz, hogy elkészülhessen a könyvtárostanárok etikai normáját tartalmazó szabályzat.

A pedagógusok etikai kódexét a Független Pedagógus Fórum készítette el 1996-ban *Hoffmann Rózsa* vezetésével. A kódex első változata

után a második is a Nemzeti Tankönyvkiadónál jelent meg 2003-ban, Szakmai etikai kódex pedagógusoknak címmel.

Ennek tartalmával ismertettem meg a hallgatóságot. Míg a könyvtárosok készülők etikai kódexe szikárságával, piramisszerű felépítésével már-már a filozofikus mélységekig közelít tartalmával, addig a pedagógus etikai kódex igen részletesen kitér hét pontjában a pedagóguslét minden lényeges momentumára. Természetesen az érvényességi kör kérdését ugyanúgy fölveti mint a könyvtárosok etikai kódexe, de a törvényi szabályozásból következően nem hangsúlyozza a felsőfokú végzettséget. Nekünk, könyvtárostanároknak azonban föltétlenül ki kell majd emelnünk ennek fontosságát: a könyvtárostánári munka elengedhetetlen föltétele a felsőfokú könyvtárostánári végzettség. Ezt *Dán Krisztina* és *Ugrin Gáborné* is kiemelte hozzászólásában.

Foglalkozik a kódex a pedagógus személyiségével, munkavégzésével, pályájával kapcsolatos etikai normákkal. Az itt megfogalmazottak nagy része természetesen vonatkozik ránk, könyvtárostanárokra is, bár itt is megállapították – egy kissé keserűen – a résztvevők, hogy sajnos még mindig pályaalakulási vizsgálat nélkül kerülnek a pedagógus szakokra a hallgatók. A pedagógus etikai kódex harmadik pontja a nevelő-oktató munka etikai normáival foglalkozik igen részletesen. Mindazokat a magatartásformákat gyűjtötték itt össze a szerzők, amelyeknek jellemezniük kell a pedagógustársadalmat. A kódex negyedik és ötödik pontja a gyermekekkel és a szülőkkel való kapcsolat etikai normáit szabályozza, majd a hatodik pont a szakmai kapcsolatrendszerre tér ki. A hetedik pont veti föl – többek között – a titoktartási kötelezettség, a szolgálati titok, az intézményi hírnév kérdését.

A könyvtárostanárok számára talán a legfontosabb alapidokumentum az IFLA és az UNESCO iskolai könyvtári nyilatkozata, amelyet a résztvevők számára az OPKM honlapjának felhasználásával osztottunk ki. A dekrétumot *Celler Zsuzsanna*, az OPKM munkatársa fordításában ismerhették meg a jelenlévők.

Már a dokumentum mottója meghatározó jelentőségű: Az iskolai könyvtár mindenki számára a tanítás és a tanulás színhelye. A nyilatkozat elsőként az iskolai könyvtár küdetését, misszióját fogalmazza meg. A törvényhozás és hálózatépítés kérdése után az iskolai könyvtár célkitűzései

a következő gondolattal indulnak: „Az iskolai könyvtár az oktatás integráns része.”

Ezért küzdünk hosszú évtizedek óta, hogy valamennyi közoktatási intézményünkben legyen könyvtár és könyvtárostánár. E mondat, amelyet az iskolai könyvtár lényegének pontos meghatározása követ, mindenképpen alaptézise kell hogy legyen az etikai kódexnek is.

A dekrétum ezután a dolgozók (nem egy, nem fél, hanem több!), a működtetés és a működés, a finanszírozás kérdései mellett foglalkozik olyan etikai kérdésekkel, mint a könyvtárostánár kapcsolatai, munkája (tanári és könyvtárosi). Végezetül a nyilatkozat ajánlást fogalmaz meg a kormányok oktatási miniszterei számára egy nemzeti iskolai könyvtári stratégia kidolgozására.

Mielőtt e szép gondolat fölött – mármint iskolai könyvtári stratégia – álmódzásba merülhetünk volna, visszatértünk eredeti témánkhoz, az etikai kódex és a könyvtárostánárok etikai szabályzatának gondolatához.

A hozzászólók szavai a téma fontosságát, komolyságát tükrözték. *Emmer Gáborné* szaktanácsadó abbéli kétségét osztotta meg velünk, vajon miként tudjuk majd a két hivatást egygé ötvözni az etikai szabályzatban. Gondolatához más szaktanácsadó is csatlakozott. Fölvetésük határozott gondolattá vált: a könyvtárostánári pálya csak „rokona” mind a könyvtárosi, mind a pedagógusi hivatásnak: az etikai norma megfogalmazásával végre ezen a szinten is létrejön a sok évtizede létező hivatás. Sok évtizede, hiszen *Balogh Mihály*, az OPKM főigazgatója a '90-es években adta írásának e címet: *Könyvtáros? Tanár? Könyvtárostánár!*

A szekció több javaslatot is megfogalmazott a könyvtárosság etikai kódexének készítőihez, amelyeket írásban juttatnak el a munkabizottsághoz. A Könyvtárostánárok Egyesülete kéri tehát valamennyi könyvtárostánárt (tagot és nem tagot), csatlakozzanak az etikai szabályzathoz, amelynek kidolgozására munkabizottság jön létre.

Hock Zsuzsanna
könyvtárpedagógiai szakértő, FPI
a KTE alelnöke

